

COLUMN MYRTHE MEESTER

Angst voor abstractie

Op de middelbare school hield ik niet van exacte vakken, van wis-, natuur- en scheikunde. Mijn bewustzijn ketste af op formules en getallen, alsof alles binnenin mij zich verzette tegen het uitkleden van de wereld, het wegzuigen van alle vlees en levenssap totdat er alleen een angstaanjagend skelet overbleef. Ja, op de een of andere manier vond ik exacte vakken een beetje eng.

In dezelfde tijd ontdekte ik kunst, Vermeer, Van Gogh, die de wereld niet ontdeed van haar glans, maar me juist nóg meer schoonheid, weelderigheid en details liet ontdekken. Exacte vakken gaan over de wereld als een eendimensionaal dood ding, meende ik, terwijl cultuur over het onuitputtelijke mysterie van het leven gaat, over de talloze gezichten ervan. Een wiskundig probleem heeft maar één correct antwoord, terwijl er geen enkel kunstwerk bestaat dat andere kunstwerken overbodig maakt. Integendeel: hoe meer kunstwerken er bestaan, hoe beter.

Toen ontdekte ik Malevich (1879-1935) en Mondriaan (1872-1944), pioniers van de abstractie, die juist wél naar het ene, absolute kunstwerk lijken te streven dat alle andere kunstwerken overbodig maakt. Het proces dat Mondriaan tijdens zijn leven onderging, lijkt verdacht veel op de zoektocht van een natuurkundige naar de ene, absolute formule die álles wat er bestaat in zich vervat.

Google maar eens de zoektermen 'Mondriaan abstraction process', en je stuit op fascinerende collages die een overzicht bieden van Mondriaans ontwikkeling. Het begint allemaal bij traditionele landschapjes en vooral een grillige, grijp-armige boom, die hij geleidelijk tot horizontale en verticale lijnen

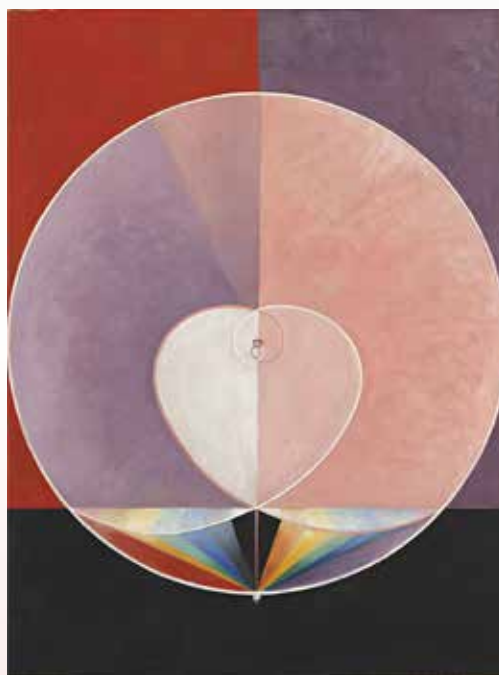
reduceert. Eerst zijn die lijnen nog rommelig, golvend en organisch, totdat ze steeds rechter en strakker worden, uitmondend in de iconische rasters waar Mondriaan zo beroemd mee werd. Ook de zachte, gloedvolle kleuren van zijn vroege werken worden uiteindelijk gereduceerd tot drie basiskleuren, rood, geel en blauw, waaruit elke andere kleur kan worden opgebouwd. Mondriaans schilderijen zijn in wezen abstracte formules, kale raamwerken van het schilderij überhaupt.

Knap bedacht natuurlijk, en stijlvol vormgegeven, maar ik miste toch de sappigheid van het echte leven. Is abstracte kunst dan gewoon niet aan mij besteed, omdat ze te veel in de buurt van die stijve, eendimensionale exacte vakken komt?

Nee, ik kwam erachter dat er ook allerlei vormen van abstractie bestaan waaruit het leven niét is weggeschrapt. Neem Georgia O'Keeffe (1887-1986), een Amerikaanse tijdgenoot van Mondriaan, die haar leven lang heen en weer bleef pendelen tussen figuratie en abstractie, zodat zelfs haar meest abstracte werken altijd worden gevoed door de dynamiek en organische vormen van de levende natuur. Of Hilma af Klint (1862-1944), een Zweedse kunstenares die ook wel 'de moeder van de

abstracte kunst' wordt genoemd, omdat ze tien jaar vóór Malevich en Mondriaan al abstract schilderde. (Helaas is dat in de officiële kunstgeschiedenis onopgemerkt gebleven). Af Klint streefde niet naar een kale samenvatting van de formele beeldelementen kleur en lijn. Ze schilderde niet als een wiskundige, maar als een filosoof, op zoek naar de dynamiek van ons geestelijk leven en het samengaan van tegendelen in een mysterieuze symbolentaal.

Ik ben opgelucht: abstracte kunst is gelukkig niet alleen voor mensen met een wiskundige aanleg weggelegd.

Hilma af Klint, **The Dove nr. 2**, 1915